

บทที่ 8

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวถึง บทสรุปผลการศึกษา ข้อจำกัดในการศึกษา และข้อเสนอแนะ เพื่อให้ผู้ที่สนใจศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

8.1 บทสรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาเปรียบเทียบสาระสำคัญของในมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย กับประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้ประกาศออกมาบังคับใช้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบัตรเครดิต ได้แก่ ผู้ออกบัตร ทั้งที่เป็นสถาบันการเงินและมีใช่สถาบันการเงิน (Non Bank) ผู้ถือบัตร และผู้รับบัตร รวมทั้งการกำหนดบทลงโทษที่เกี่ยวข้องการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ดังที่ได้กล่าวรายละเอียดไว้ในบทที่ 7 พบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบัตรเครดิตของทั้ง 2 ประเทศมีความแตกต่างในประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ ได้แก่

- คำจำกัดความของบัตรเครดิต บัตรหลักและบัตรเสริม
- คำจำกัดความของผู้ออกบัตร ผู้ถือบัตร และผู้รับบัตร
- ขอบเขตและการบังคับใช้กฎหมายบัตรเครดิต
- เงื่อนไขการขออนุญาตประกอบธุรกิจบัตรเครดิต
- การยื่นคำขอมีและใช้บัตรเครดิต
- การเพิกถอนใบอนุญาตและการเลิกประกอบธุรกิจบัตรเครดิต
- สิทธิและหน้าที่ของผู้ออกบัตร ผู้ถือบัตร และผู้รับบัตร
- การกำกับดูแลการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตโดยองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- บทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัตรเครดิตออกมาบังคับใช้โดยเฉพาะ ในกรณีที่เกิดปัญหาหรือมีข้อพิพาทจากการปฏิบัติที่ผิดแนวทาง มีการเอาวัดเอาเปรียบและมีความไม่เท่าเทียมกันในธุรกิจบัตรเครดิต จึงจำเป็นต้องพยายามใช้กฎหมายที่มีการบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน มาเทียบเคียง หรือปรับใช้ไปตามลักษณะของปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งกฎหมายที่

เกี่ยวกับบัตรเครดิต (ทั้งทางตรงและทางอ้อม) มีอยู่หลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2500 พ.ร.บ. คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. คุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ประกาศกระทรวงการคลัง ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย รวมทั้ง พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 ซึ่งกฎหมายต่างๆ เหล่านี้ ต่างก็มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ ที่แตกต่างกัน และในบางครั้งอาจต้องเทียบเคียงหรือปรับใช้กฎหมายพร้อมๆ กันในหลายๆ ฉบับ แสดงให้เห็นถึงความไม่มีประสิทธิภาพของมาตรการกฎหมายภายในประเทศ

ปัจจุบัน การควบคุมและกำกับดูแลการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย ทั้งที่เป็นสถาบันการเงินและมีใช่สถาบันการเงิน (Non Bank) จะอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นหลัก ซึ่งได้ออกประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับล่าสุด เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2547 ที่ผ่านมา โดยมีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ คำจำกัดความของบัตรเครดิตและคุณสมบัติของผู้ถือบัตรเครดิต การชำระหนี้และการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ การเปลี่ยนแปลงประเภทหนี้ การปฏิบัติและการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภค และการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจบัตรเครดิต ดังรายละเอียดที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 5.

ในทางปฏิบัติ หากผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตที่เป็นธนาคารพาณิชย์รายใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดฯ ของธนาคารแห่งประเทศไทย จะต้องระวางโทษตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 แต่หากกรณีเป็นผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่มีใช่สถาบันการเงิน (Non Bank) ทำการฝ่าฝืนหรือไม่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดฯ ของธนาคารแห่งประเทศไทย จะต้องระวางโทษตามข้อ 16 ข้อ 17 หรือข้อ 18 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม 2515

ในขณะที่มาตรการทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งแม้ว่ายังไม่มียกกฎหมายสำหรับธุรกิจบัตรเครดิตเป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่หากมีกรณีพิพาทหรือมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบัตรเครดิต ก็จะใช้จากมาตรการกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ในธุรกิจการให้

สินเชื่อ โดยเทียบเคียงให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจการให้สินเชื่อประเภทหนึ่ง จึงทำให้สามารถหยิบยกกฎหมายที่ใช้บังคับควบคุมธุรกิจสินเชื่อมาปรับใช้กับธุรกิจบัตรเครดิตได้ด้วย

กฎหมายที่เกี่ยวกับบัตรเครดิตในสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีลักษณะเป็นการบัญญัติกฎหมายรวมไว้ในกฎหมายใดกฎหมายหนึ่งเพียงฉบับเดียว หากแต่กระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ทั้งที่เป็นกฎหมายในระดับรัฐบาลกลาง (Federal Statutes) ได้แก่ กฎหมายคุ้มครองสินเชื่อผู้บริโภค (Consumer Credit Protection Act of 1968) กฎหมายว่าด้วยการฉ้อฉลบัตรเครดิต (Credit Card Fraud Act) และกฎหมายในระดับมลรัฐ (State Statutes) ซึ่งมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา มีอำนาจที่จะตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับภายในมลรัฐของตนเอง จึงทำให้กฎหมายแต่ละมลรัฐมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกฎหมายบังคับใช้ภายในมลรัฐ แต่กฎหมายในระดับรัฐบาลกลางก็ยังมีผลใช้บังคับอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายมลรัฐไม่ได้บัญญัติในเรื่องนั้นไว้เป็นอย่างอื่น โดยที่การบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นนั้น จะต้องไม่เป็นการขัดหรือแย้งกับกฎหมายในรัฐบาลกลาง

ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีความครอบคลุมการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตและคุ้มครองผู้บริโภคจากการถูกหลอกลวง เอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต รวมไปถึงการควบคุมและกำหนดบทลงโทษทางอาญาแก่บุคคลผู้ทำการฉ้อฉลลักขโมยบัตรเครดิต หรือปลอมแปลงบัตรเครดิต หรือประกอบอาชญากรรมบัตรเครดิตในรูปแบบต่างๆ

8.2 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการศึกษา

(1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยฉบับล่าสุด เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2547 ที่ผ่านมานั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักเกณฑ์ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ 5 ประการ เพื่อเป็นการพิทักษ์รักษาประโยชน์ของประชาชน และเป็นการระมัดระวังและป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนเพื่อให้หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตมีความเหมาะสมชัดเจน และสามารถถือปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยฉบับนี้ ไม่ได้ทำการประเมินผลของหลักเกณฑ์ใหม่ดังกล่าวว่าจะสามารถช่วยควบคุมพฤติกรรมการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของผู้บริโภค ปริมาณบัตรเครดิต หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในสินเชื่อบัตรเครดิต รวมทั้งสามารถช่วยควบคุมและกำกับดูแลผู้ประกอบการบัตรเครดิตในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด เนื่องจากหลักเกณฑ์ใหม่ดังกล่าวธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศออกมาบังคับใช้ยังไม่ครบ 1 ปี จึงยังไม่เหมาะสมที่จะทำการประเมินประสิทธิภาพของหลักเกณฑ์ใหม่ดังกล่าวในขณะนี้ ซึ่งประเด็นนี้ ผู้ที่ต้องการศึกษาและทำงานวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจบัตรเครดิต อาจจะไปใช้เป็นประเด็นในการศึกษาหรือทำงานวิจัยได้ในโอกาสต่อไป

(2) งานวิจัยนี้ ไม่ได้ทำการเปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลและระยะเวลาในการศึกษาวิจัย หากได้ทำการศึกษาวิจัยในประเด็นนี้ จะทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ด้านเนื้อหาของกฎหมายมากยิ่งขึ้น

(3) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญาบัตรเครดิตซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2542 นั้น เป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคอาจจะไม่ได้เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของผู้บริโภคตามกฎหมายฉบับนี้ให้กับประชาชนทั่วไปได้รับทราบเท่าที่ควร จึงอาจจะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบ ถูกหลอกลวง และถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตหรือร้านค้าผู้รับบัตรเครดิตได้